

EURÓPAI FÜZETEK 27.

SZAKMAI ÖSSZEFOGLALÓ A MAGYAR CSATLAKOZÁSI
TÁRGYALÁSOK LEZÁRT FEJEZETEIBŐL

Szedlák Tamás – Dr. Varga László
Erdőgazdálkodás az
Európai Unióban

Mezőgazdaság

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati
Stratégiai Elemző Központ és a
Külügyminisztérium közös kiadványa

Európai Füzetek

A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa.

Felelős kiadó: Szeredi Péter

A szerkesztőbizottság elnöke: Palánkai Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai: Bagó Eszter, Balázs Péter, Balogh András, Barabás Miklós, Bod Péter Ákos, Erdei Tamás, Hefter József, Horváth Gyula, Hörcsik Richárd, Inotai András, Kádár Béla, Kassai Róbert, Kazatsay Zoltán, Levendel Ádám, Lőrincz Lajos, Nyers Rezső, Orbán István, Somogyvári István, Szekeres Imre, Szent-Iványi István, Török Ádám, Vajda László, Vargha Ágnes

Főszerkesztő: Forgács Imre

Szerkesztő: Bulyovszky Csilla

Szerkesztőségi titkár: Horváthné Stramszky Márta

A szerkesztőség címe: MEH Európai Integrációs Iroda, 1055 Budapest, Kossuth tér 4.

Telefon: 441-3380

Fax: 441-3394

Lektor: Berényi Andrea

Kézirat lezárva: 2003. április 12.

Grafikai terv: Szutor Zsolt

Fényképek: Csorba Gábor; Megyeri Lajos; Lányi György

Portréfotó: Csorba Gábor

Nyomás és előkészítés: Visit Nyomda & Stúdió

ISSN: 1589-4509

Budapest, 2003.

Kedves Olvasó!

Az egyik kedves magyar népdal azt állítja: erdő mellett nem jó lakni, mert sok fát kell hasogatni. Lehet, hogy valaha így volt ez, manapság azonban erdő mellett lakni egyre jobb lesz. Pontosabban szólna magán-erdőtulajdonosnak lenni lesz egyre inkább kifizetődő. Az Európai Unióban ugyanis a magán-erdőgazdálkodók közösségi támogatást kaphatnak az erdő sokféleségét biztosító tevékenységért: az új erdők telepítéséért, öt esztendőn át annak ápolásáért, s az unió húsz éven keresztül folyósítja azt a jövedelmet, amelytől a tulajdonosok – ha korábban mást termeltek az új erdő területén – elesnek.

Az erdők közjóléti, „turisztikai” igénybevétele egyre fokozódik, és az ezzel kapcsolatos tevékenységek is támogatásban részesülhetnek. Hasonlóan a fa – amely szinte az egyetlen igazán megújítható és környezetbarát nyersanyag – felhasználása, mivel az unió támogatja az új termékek kidolgozását és kereskedelmét, valamint a megújítható nyersanyag és energiaforrás előállítását.

Valószínűleg kevesen tudják, hogy az Európai Unióban az erdőre alapozott iparágak (fa-, cellulózipar stb.) alkotják az egyik legnagyobb ipari szektort: a termelés éves értéke meghaladja a 300 milliárd eurót, ez az unió feldolgozóipari termelésének hozzá-

vetőleg 10 százalékát teszi ki. Az ebben az ágazatban működő 63 ezer vállalat 12 millió magán-erdőtulajdonos termékeit dolgozza fel, és 2,5 millió embert foglalkoztat.

Ilyen feltételek mellett bizonyára nem járnak rosszul a magyar erdők tulajdonosai és kedvelői sem.

Az elmúlt évek során hatalmas ismeretanyag gyűlt össze az Európai Unió erdeivel, erdőgazdálkodásával kapcsolatban. Összeállításunk – reményeink szerint – segít eligazodni az információk között, s talán a témával kapcsolatos szabályozási rendszer is könnyebben érthetővé, olvashatóvá és alkalmazhatóvá válik.

I. Általános tudnivalók

Az uniós csatlakozásra való felkészülés az erdészet, erdőgazdálkodás területén már a kilencvenes évek közepén, az új erdőtörvény előkészítésének idején elkezdődött. (A felkészülést szolgálta például egy – a PHARE-program keretében megvalósult – erdészeti informatikai program is.)

A rendszerváltozás nyomán, a kárpótlási, privatizációs, kompenzációs folyamat eredményeként számottevően megváltozott az *erdőterületek tulajdonszerkezete*. A korábbi termelőszövetkezeti és állami gazdasági erdők, valamint az állami erdők egy része *magántulajdonba* került. Egyes esetekben a korábbi tulajdonosok részben vagy egészben

visszakaphatták erdőiket. Míg megelőzőleg az erdők mindössze 1 százaléka volt magántulajdonban, addig az évtized végére ez az arány elérte a *40 százalékot*, amely – első sorban az új erdőtelepítések következtében – lassan tovább nő.

A tulajdonosi szerkezet átalakulása és a gazdasági, társadalmi környezet változása miatt szükségessé vált az 1962 óta érvényben lévő erdőtörvény módosítása.

Az *új erdőtörvény* kidolgozása során a jogalkotók már figyelembe vették azokat a folyamatokat, amelyekre elsőként az 1992-es, *Rio de Janeíró-i nemzetközi konferencia* hívta fel a figyelmet. Itt mutattak rá először „hivatalosan” arra, hogy a korábbi fejlődési módszerek nem fenntarthatók, valamint arra, hogy változtatni kell az emberiségnek a környezethez fűződő kapcsolatán. A csúcsertekezleten a résztvevők számos nemzetközi egyezményt írtak alá, amelyek közül több érintette az erdők állapotának kérdését is. Ilyen volt például a biológiai sokféleségről (a biodiverzitásról), illetve a klímaváltozás hatásairól szóló megállapodás. A Föld-csúcson nem alkottak az erdőkre vonatkozó, kötelező érvényű nemzetközi keretegyzményt, viszont elfogadtak egy *ajánlást az erdészeti alapelvekről*, továbbá bekerült a

XXI. század feladatai (*Agenda 21*) című megállapodáscsomagba az erdők világméretű foglalkozásának megállítását célzó fejezet.

Európában már a nyolcvanas években megnőtt az érdeklődés az erdők iránt, különösen akkor, amikor a társadalmak a katasztrofális mértékű erdőpusztulásokkal szembesültek. A gyors ipari fejlődés nyomán fokozódó légszennyezés, valamint a savas esők óriási károkat okoztak. Egyes helyeken – mint például a cseh és kelet-német iparvidék találkozásánál – akár száz kilométert is lehetett úgy autózni, hogy az út halott fenyőerdőkön keresztül vezetett.

A felmerült kérdésekre különféle kormányzati kezdeményezések keretében is próbáltak választ találni. Az *európai erdők védelme miniszteri konferenciákon* (Stras-

bourg, 1990; Helsinki, 1993; Lisszabon, 1998; a soron következő Bécs, 2003. április) összesen 12 határozatot fogadtak el az erdőkre, az erdészetre vonatkozóan, amelyeket hazánk is aláírt, akárcsak az EU jelenlegi 15 tagállama, valamint az Európai Közösség mint jogi személy. Ezek a határozatok megalapozták az unió erdészeti stratégiáját, és mivel a folyamatban mindvégig részt vettek a magyar erdészet képviselői is, a készülő új erdőtörvény már magában foglalta az akkor ismert legfrissebb alapelveket.

Mindezeket összefoglalva elmondhatjuk, hogy a hatályban lévő magyar erdőtörvény már az uniós csatlakozást figyelembe véve készült. Ennek eredményeként az erdészeti ágazat viszonylag kis változtatással képes az EU tagországaiban elvárt működésre.

II. A csatlakozási tárgyalások erdőgazdálkodási témakörei

A hazai erdészet 1998 decemberében kezdte meg a csatlakozási felkészülést, amikor az *Európai Bizottság Mezőgazdasági Főigazgatósága* (DG Agriculture) tájékoztatót tartott a tagjelölt országok számára (multila-

terális joganyag-áttekintési forduló). Itt ismertették azokat az erdészettel kapcsolatos fő témaköröket, amelyekről a későbbi – 1999. januári –, kétoldalú átvilágítási fordulón (screening) beszámolót kértek a tagjelölt országoktól.

Az Európai Unióban nincs – az agrárpolitikához hasonló – közös, kötelező érvényű

erdészeti politika, és a közeljövőben nem is várható, hogy ilyet alakítanak ki. Az unió minden olyan erdészeti politikai problémával foglalkozik, amely határokon átnyúló szabályozást igényel, illetőleg meghaladja az érintett tagállamok saját lehetőségeit. Az Európai Bizottság 1998-ban kiadott egy *erdészeti stratégiát*, amelyet azóta is erős ajánlásként alkalmaznak a tagországok. Ez azonban nem minősül joganyagoknak. A Bizottság kötelezettséget vállalt arra, hogy öt év múlva felülvizsgálja ezt a stratégiát, és ebben a munkában – a csatlakozási szerződés aláírása után – már a magyar szakemberek is részt vehetnek.

Fontos hangsúlyozni, hogy az EU az erdészeti termékek és szolgáltatások piaci versenyét nem korlátozza, sőt a piactorzító beavatkozásokat kifejezetten tiltja.

Az átvilágítási fordulón a következő erdészeti témákat vitatták meg:

- erdészeti intézkedések a mezőgazdaságban (erdőtelepítés mezőgazdasági területen);
- erdészeti statisztika;
- a strukturális intézkedések erdészeti vonatkozásai;
- az erdők tűz elleni védelme;

- az erdők légszennyezés elleni védelme;
- erdészeti termékek feldolgozása és kereskedelme;
- erdészeti szaporítóanyagok;
- kéregben lévő faanyag osztályozása;
- állandó erdészeti tanács.

A következőkben röviden áttekintjük a fenti kérdésekkel kapcsolatos – a tárgyalások kezdetén adott – álláspontot.

1. Erdészeti intézkedések a mezőgazdaságban (erdőtelepítés)

A *2080/92 EGK rendelet* a mezőgazdasági területek erdősítéséről szól. Célja, hogy csökkenjen a mezőgazdasági termőterület, javuljon a talaj és a környezet védelme, növekedjen a széndioxid-megkötés mértéke, s könnyebb legyen kielégíteni az erdészeti termékek iránti, egyre növekvő igényt. A támogatási rendelet értelmében a mezőgazdasági területet beerdősítő gazdálkodók *közösségi társfinanszírozású támogatáshoz* juthattak: egyrészt az új erdő ültetéséért, másrészt öt éven át annak ápolásáért, emellett kompenzációban részesülhettek – legfeljebb húsz év időtartamra – a korábbi mezőgazdasági termelés felhagyása miatt kieső jövedelmük pótlására.

Az európai és a hazai támogatási célok között meglehetősen sok a hasonlóság. Az

elmúlt évtizedekben az erdőtelepítés hagyományosan fontos volt Magyarországon, hiszen hazánkban a második világháborút követő 40 év alatt több mint félmillió hektár új erdőt telepítettek. A magánföldtulajdon újbóli térnyerése nyomán egyre több erdőt telepítettek magánföldterületen: az elmúlt években több mint 10 000 hektárt évente. Az új erdő ültetésére és annak ápolására adható, pályázatok keretében elérhető támogatások hazai rendszere teljes mértékben „EU-kompatibilis”. Az eltérés csupán annyi, hogy a magyarországi támogatási rendszer pillanatnyilag nem tartalmaz kompenzációt a kieső mezőgazdasági jövedelem pótlására. Az uniós támogatási rendszer ösztönzi az erdőtelepítést, ez ugyancsak összhangban áll a hazai gyakorlattal, valamint a tervekkel, amelyek – az erdőtelepítés további támogatásával – az ország erdősültségének számottevő növelését célozzák.

2. Erdészeti statisztika

Az erdőkről és az erdők védelméről szóló *1996. évi LIV. törvény* rendelkezik az Országos Erdőállomány Adattár kezeléséről. A Központi Statisztikai Hivatalnak és a nemzetközi szervezeteknek (ENSZ, FAO, EU) az Állami Erdészeti Szolgálat mint szakintézmény szolgáltatja a szükséges erdészeti statisztikákat. Ma az adatgyűjtés nem terjed

ki minden, az unió által igényelt területre, illetve adatszerkezetre (például erdőtüzek, vagy birtokszerkezet-összetétel).

A csatlakozási tárgyalások idején már előkészületek folytak egy, az erdészeti informatikai rendszer továbbfejlesztését célzó PHARE-program beindítására, így hazánk úgy foglalt állást: amennyiben megkapjuk a szükséges támogatásokat, akkor az erdészeti informatikai rendszer fel tud készülni a közösségi elvárások teljesítésére, és különösen a közösségi támogatások elnyeréséhez szükséges informatikai háttér biztosítására.

3. A strukturális intézkedések erdészeti vonatkozásai

A *Tanács 1610/89 EGK rendelete* az agráriumon belüli erdészeti tevékenység fejlesztését és ennek optimális hasznosulását célozta meg.

A hazai agrártámogatási rendszer keretében már ma is szabályozzák az erdőgazdálkodási és erdővédelmi tevékenységet. Így a Tanács rendeletének (és az ahhoz kapcsolódó más jogszabályoknak) alkalmazása – a kiegészítéseket és a módosításokat követően – nem okoz majd gondot a hazai erdészet számára. A csatlakozás után igénybe kívánjuk venni a közösségi támogatásokat a vidékfejlesztés részét képező, a vidék

népességmegtartó erejét növelő, az agráriumot kiegészítő erdészeti tevékenységek fejlesztésére.

4. Az erdők tűz elleni védelme

A közösségi jogszabályok elsősorban a mediterrán tagállamok problémáit igyekeznek megoldani. (Évente mintegy 350 ezer–500 ezer hektár erdőterület károsodik az unióban.) Magyarországon ez a probléma jóval kisebb mértékű, mivel az erdei tűzkár ritkán haladja meg éves szinten az 1000–1500 hektárt.

A *Tanács 2158/92 EGK rendelete* által megalapozott, az erdők tűz elleni védelmét szabályozó közösségi előírások Magyarországon a Belügyminisztérium erre vonatkozó jogszabályainak – az erdők tűz elleni védelméről szóló 12/1997. (II. 26.) BM rendelet – kiegészítését és módosítását követően lesznek érvényesek. A *Bizottság 804/94 EK rendeletének* harmonizálására – az erdőtüzek információs rendszeréről – az Erdészeti Szakigazgatási Informatikai Rendszer (ESZIR) kiépítésével párhuzamosan kerül sor. A csatlakozás után az ESZIR segítségével megfelelő adatokat tudunk szolgáltatni a közösségi informatikai rendszer számára, s ezzel megteremjük a lehetőséget a közösségi támogatások igénybevételeire.

5. Az erdők légszennyezés elleni védelme

A *Tanács 3528/86 EKG rendelete* – módosításával és kiegészítéseivel együtt – harmonizált. Magyarország 1987 óta teljes mértékben megfelel az ENSZ-EGB monitoring-rendszer követelményeinek. E rendszernek az unió tagországai is résztvevői. A nemzetközi monitoring-rendszer működtetése, a szükséges módosítások, továbbfejlesztések végrehajtása az Állami Erdészeti Szolgálat feladatkörébe tartozik.

A légszennyezés elleni védelemről szóló rendeleteknek megfelelően a magyar erdés-

zet évek óta teljes mértékben, folyamatosan megfelel az uniós követelményeknek.

6. Erdészeti termékek feldolgozása és kereskedelme

Az agrártámogatási rendszer az erdőgazdálkodási tevékenységek folytatását szolgáló gépek és berendezések beszerzésének vissza nem térítendő támogatására, valamint új gépek lízingelésére ad lehetőséget. A faterkedelem teljesen liberalizált. A támogatásokkal kapcsolatos szabályozás harmonizálása több tárca együttműködését igényli.

7. Erdészeti szaporítóanyagok minősége

A *Tanács 71/161 EKG irányelve* a Közösségen belül forgalmazott erdészeti szaporítóanyagokra vonatkozó külső minőségi szabványokról már harmonizált.

Megjegyzendő: a Magyar Köztársaság 1990 óta teljes jogú tagja az OECD erdésze-

ti szaporítóanyag nemzetközi kereskedelmi rendszerének, amelynek az EU tagállamai is tagjai. Ebből következik, hogy a magyar szabályozás e téren együtt halad a közösségi szabályozással.

8. Kéregben lévő faanyag osztályozása

Az erre vonatkozó direktíva az áruk szabad áramlása témakörbe tartozik, amelyet a csatlakozási tárgyalások során a gazdasági tárca gondozott. A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti Hivatala felel a magyar szabályozás harmonizálásáért, ami a csatlakozási időpontjáig megtörténik.

9. Állandó erdészeti tanács

Az állandó erdészeti tanács felállításáról szóló *89/367 EKG rendelet* harmonizációt nem igényel, a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter azonban az erdőről és az erdők védelméről szóló 1996. LIV. törvény alapján 1999. január 4-ével létrehozta az Országos Erdészeti Tanácsot.

III. Az erdőgazdálkodást érintő változások a 2003. februárban érvényben levő közösségi szabályozás alapján

1. Az erdőkre, erdőgazdálkodásra vonatkozó közösségi szabályozás alapjai

Mivel az Európai Unióban *nincs átfogó erdészeti politika*, úgy is fogalmazhatunk, hogy a mezőgazdaság más szakágazataihoz képest e területen nagyobb mozgásterük van a tagállamoknak. Az erdők fenntartható módon történő kezelése, megőrzése és feljavítása azonban alapvető része a közös politikáknak, mint például a Közös Agrárpolitikának (KAP).

Az egyes intézkedéseknek, cselekvéseknek az Európai Uniót létrehozó szerződés szerinti felelősségi területek képezik az alapját. Ezt mutatják a következő példák:

- Sokféle funkciójuk miatt az erdők nélkülözhetetlenek a *vidéki térségben*, és fő részét képezik az összetett (integrált) vidékfejlesztési tevékenységnek, különös tekintettel hozzájárulásukra a bevételekhez, a foglalkoztatáshoz, az ökológiai és szociális értékekhez.
- Az erdők és az *erdei sokféleség* igen fontos eleme Európa természeti környezetének. Az erdők védelme, megőrzése sokszor kerül a közösségi politika látókörébe,

és több speciális környezetvédelmi intézkedés, illetve program – mint például az EU Biodiverzitási Stratégiája, a Natura 2000 és a Klímaváltozási Konvenció – végrehajtása érinti.

- Az *erdei termékeket*, különösen a faanyagot illetően (éppúgy, mint egyes európai területeken a parafát és a gyantát tekintve) a belső piaci szabályokat kell alkalmazni, beleértve az EU verseny-, állami támogatásra vonatkozó, egyesülési és kartellszabályait.

A közösségi politikákon belül számos tevékenységnek van lényeges hatása az erdőkre. Emellett a közösségi és a nemzeti erdészeti politikák is közvetlen, illetve közvetett hatást gyakorolnak egymásra. Mindezeket figyelembe véve a Közösségnek alapvető szerepe van a tagállamok és a Közösség által lefektetett stratégiai célok elérésében.

Az 1996. évi erdőtörvényről szólva megállapítható, hogy az uniós csatlakozás, Magyarország tagállammá válása nem okoz komolyabb problémát, törést a magyar erdőgazdálkodásban. A változások elsősorban a magán-erdőgazdálkodók számára lesznek fontosak, hiszen az Európai Unió vidékfej-

1. táblázat

Garancia szekcióból (területalapú jellegű)	Orientációs szekcióból (pályázatos)
Erdőtelepítés mezőgazdasági területen	Erdőgazdálkodás egyéb intézkedései, beleértve a nem mezőgazdasági területeken történő erdősítést is
Korai nyugdíjazás Kedvezőtlen területek kompenzációs kifizetései Agrár-környezetvédelem	Beruházás a mezőgazdaságba Fiatal farmerek támogatása Továbbképzések Feldolgozás és marketing Vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlődésének segítése

lesztési politikája is a vidéki térségben élők megélhetésének biztosítását, a fenntartható környezetet és a fejlődést tekinti elsődlegesnek.

Az elmúlt években a magyar gazdálkodók – és természetesen a társadalom más rétegei is – megismerhették a vidékfejlesztés fogalmát. Persze akadnak még tisztázatlan fogalmak, félreértések a vidékfejlesztés tartalmára és céljaira vonatkozóan. Ráadásul az EU vidékfejlesztési politikája is változik: a 2000–2006 közötti tervezési, programozási időszak éppen a félidejénél tart, és most van felülvizsgálat alatt. A szakembereket napjainkban európai szinten elsősorban a „hogyan tovább” kérdése foglalkoztatja. A koppenhágai csúcstalálkozó utáni hónapokban többször hangsúlyozták, hogy a vidékfejlesztési politika reformja során a fenntartható, minőségorientált mezőgazdaságot, a biodiverzitás, a vidéki táj megőrzését tartják kiemelten fontosnak.

1.1. A vidékfejlesztési alaprendelet

Az unió vidékfejlesztési politikájának jogi alapjait az *Agenda 2000* programcsomag keretében megalkotott jogszabályok fektetik le. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy ami megtalálható az unió vidékfejlesztési alaprendeletében, azt tekinthetjük vidékfejlesztésnek.

A Közös Agrárpolitika reformja során kilenc korábbi rendeletet „gyúrtak egybe”. Ennek eredményeként született meg 1999. május 17-én az *1257/1999 EK tanácsi rendelet*. Ez, valamint a hozzá kapcsolódó más rendeletek – mint például a végrehajtására kiadott 1750/1999 EK rendelet (módosítva a 445/2002 EK számú rendelettel), a KAP közvetlen támogatásainak szabályairól szóló 1259/1999 EK rendelet, illetőleg a Strukturális Alapok általános szabályairól szóló 1260/1999 EK rendelet – határozzák meg az erdővel, az erdőgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek támogatásának lehetőségeit.

A vidékfejlesztési rendelet szerint a támogatások igénybeviteléhez elkészítendő vidékfejlesztési tervnek egyetlen kötelező eleme az agrár-környezetvédelem. A többi pedig – bár igen fontos – csak lehetőség. (Az agrár-környezetvédelmi intézkedésekkel kapcsolatban itt idézzük a későbbiekben erdészeti szempontból ismertetett, 445/2002 EK bizottsági rendelet egy cikkelyét: az agrárkörnyezeti kötelezettségvállalást át lehet alakítani mezőgazdasági terület erdősítésére vonatkozó kötelezettségvállalássá az 1257/1999 EK rendelet 31. cikke értelmében, e bekezdés első albekezdésének a) és b) pontjában meghatározott feltételek mellett. Az agrárkörnyezeti kötelezettségvállalás a visszatérítés követelménye nélkül szűnik meg.)

Az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap által az 1. célterületeken (ahol az átlagos GDP a közösségi átlag 75 százaléka alatt van, ma ide tartozik Magyarország teljes területe) alkalmazott támogatási elosztást az 1. táblázat mutatja be.

A rendelet *bevezető részében* – a jogi alapok és a széles körű társadalmi egyeztetés ismertetése után – a következő pontok alatt találjuk az erdészettel kapcsolatos hivatkozásokat:

„(21) Mivel a mezőgazdaság fejlődése és szakosodása megköveteli az agrár- és erdészeti tevékenységeket végző személyek általános, műszaki és gazdasági képzésének

megfelelő szintjét, különösen a gazdálkodási, termelési és értékesítési területeken alkalmazott új megközelítések vonatkozásában;

(35) Mivel az erdészet a vidékfejlesztés szerves része, és ezért az erdészettel kapcsolatos intézkedéseket bele kell foglalni a vidékfejlesztési támogatási rendszerbe; mivel az erdészet támogatásának el kell kerülnie a verseny torzítását és piac-semlegesnek kell lennie;

(36) Mivel az erdészettel kapcsolatos intézkedéseket a Közösség és a tagállamok nemzetközi szintű kötelezettségvállalásának tükrében kell elfogadni, és azoknak a tagállamok erdészeti tervein kell alapulniuk; mivel az ilyen intézkedéseknek figyelembe kell venniük az éghajlatváltozás által előidézett sajátos problémákat;

(37) Mivel az erdészettel kapcsolatos intézkedéseknek a Tanács 1989. május 29-i, a Közösség vidéki térségeinek erdősítésével és erdőinek optimális kihasználásával kapcsolatos támogatási rendszer vonatkozásában a 4256/88 EKG rendelet végrehajtásáról szóló rendelkezéseket megállapító 1610/89 EKG rendeletében és a Tanács 1990. március 29-i, az erdészeti termékek feldolgozásának és értékesítési feltételeinek javításáról szóló 867/90 EKG rendeletében megállapított jelenlegi támogatási rendszerek szerint meghozott intézkedéseken kell alapulniuk; (megjegyzés: ezek a rendeletek érvényüket veszítették)

(38) Mivel a mezőgazdasági területek erdősítése különösen fontos a talajhasznosítás és a környezetvédelem, valamint az egyes erdészeti termékek iránti növekedő kereslet kielégítéséhez való hozzájárulás szempontjából, mivel a 2080/92 EGK rendelet szerinti jelenlegi erdősítési támogatást ezért folytat-

ni kell, figyelembe véve a hivatkozott rendszer alkalmazása során szerzett tapasztalatokat, ahogyan azt a Bizottság a rendelet 8. cikk (3) bekezdése szerinti jelentésében részletesen ismertette;

(39) Mivel bizonyos térségekben az erdők ökológiai stabilitásának megóvása és javítása érdekében végzett tevékenységek ellenében kifizetéseket kell eszközölni, a Tanács elfogadta ezt a rendeletet.

Ezek a bevezető cikkek azért is fontosak, mert a bennük foglalt ismeretek szükségessé – nem elsősorban, illetőleg nem kizárólag az erdőt telepítő, vagy erdőtulajdonnal rendelkező gazdák, hanem az erdészeti tanácsadók, az integrátorok, az erdőbirtokossági vezetők számára is – a későbbi támogatási jogcímeik értelmezéséhez, amelyek többször igen szűkszavúan rendelkeznek a lehetőségekről.

A rendelet a 2. cikkben rendelkezik hatályáról és célkitűzéseiről: a gazdálkodási tevékenységekkel és azok átalakításával kapcsolatos vidékfejlesztési támogatás vonatkozhat (többek között) a fenntartható erdőfejlesztésre, azaz itt találkozunk újra azokkal az alapelvekkel, amelyeket a Közösségen belüli és a nemzetközi kötelezettségvállalások is tartalmaznak.

A 9. cikk a fiatal gazdálkodók induló támogatásával kapcsolatos képzésről szólva kifejti, hogy a szakmai képzés támogatása hozzájárul a gazdálkodók, valamint a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységeket végző más személyek szakismeretének és szakmai alkalmasságának fejlesztéséhez, valamint átképzésükhöz. A képzés során figyelembe kell venni azt, hogy az erdőtulajdonosokat és az erdészeti tevékenységeket végző más személyeket fel kell készíteni az erdők gazdasági, ökológiai vagy társadalmi funkcióit fejlesztő erdőgazdálkodási gyakor-

lat alkalmazására. Ez azonban nem iskola-rendszerű (közép-, vagy felsőfokú) képzés keretében valósul meg, azaz nem helyettesíti a szakmunkásképző-intézményi, vagy technikai oktatást, hanem a vázolt célok eléréséhez szükséges célzott tanfolyamok tartását jelenti. A továbbképzési folyamatban természetesen nagy szerepe lehet a szakoktatási intézményeknek, de abban az erdőgazdálkodók szövetségeinek, egyesületeinek is részt kell venniük.

A 1257/1999 EK rendelet magában foglalja a korábban több rendeletben szereplő erdészeti támogatási jogcímekeket, így azokat immár könnyebben lehet tanulmányozni.

A következőkben ismertetjük a rendelet VIII. fejezetét, amely az erdőgazdálkodásról szól. Az eredeti rendelet cikkelyei, bekezdései közé beillesztettük az érvényben lévő módosított végrehajtási rendelet – 445/2002/EK bizottsági rendelet – ide vonatkozó részeit is. (A könnyebb elkülönítés érdekében ennek szövegét kék dőlt betűvel jelöljük.)

VIII. fejezet Erdőgazdálkodás

29. cikk. 1. Az erdőgazdálkodás támogatása hozzájárul a vidéki térségekben az erdők gazdasági, ökológiai és társadalmi szerepének a fenntartásához és fejlesztéséhez.

2. A támogatás a következő célkitűzések közül egyet vagy többet segít elő:

- **a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdészet fejlesztése,**

- az erdészeti erőforrások megóvása és javítása,
- az erdősitett térségek kiterjesztése.

3. A támogatás csak magánszemélyek, azok társaságai, vagy önkormányzatok és azok társaságai tulajdonában levő erdők és területek vonatkozásában adható. Ez a korlátozás nem vonatkozik a 30. cikk (1) bekezdésének hatodik fordulatában megállapított intézkedésekre.

25. cikk. Az 1257/1999 EK rendelet 29. cikkének (3) bekezdése értelmében az erdőgazdálkodási támogatás köréből kizárt erdők az alábbiak:

- a) központi, vagy regionális kormányok, vagy kormánytulajdonban lévő vállalatok birtokában lévő erdő, vagy egyéb erdős terület;*
- b) királyi erdő és egyéb erdős terület;*
- c) olyan jogi személyek tulajdonában lévő erdő, amelyek tőkéjének legalább 50 százaléka az a) és b) pontban említett intézmények tulajdonában van.*

Az e cikkben megfogalmazottak jelentik a legnagyobb különbséget a hazai erdészeti támogatások és az Európai Unió erdőgazdálkodással kapcsolatos támogatásai között. Vagyis: amíg a jelenlegi magyar agrártámogatási rendszer nem tesz különbséget a magán-, illetve az állami erdőtulajdon között, addig a közösségi szabályozás igen, azaz a vidékfejlesztési rendeletben szereplő

támogatások – néhány kivételtől eltekintve – csak a magántulajdonon alapuló erdőterületekre vonatkozhatnak. A 29. cikkben felsorolt fő támogatási jogcímeiket azonban a magyar jogszabályban is megtaláljuk.

4. A támogatás hozzájárul a Közösség és a tagállamok által nemzetközi szinten vállalt kötelezettségek teljesítéséhez. Nemzeti vagy alacsonyabb szintű erdészeti programokon, vagy azokkal egyenértékű olyan intézkedéseken alapul, amelyek figyelembe veszik az európai erdők védelméről szóló miniszeri konferenciák által kidolgozott kötelezettségvállalásokat.

Az uniós csatlakozásig hazánkban is ki kell dolgozni a közösségi támogatások – a Strukturális Alapok, valamint az EMOGA Orientációs Részlegének – igénybevételéhez szükséges Nemzeti Fejlesztési Tervet (NFT). Ennek egyik eleme az agrár- és vidékfejlesztési operatív program (AVOP). A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) az EMOGA Garancia Részlegéből társfinanszírozott intézkedéseket fogja össze (lásd 1. táblázat).

Ugyancsak a 4. cikkben leírt programok közé tartozik a jelenleg társadalmi egyeztetés alatt álló Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram, amely várhatóan 2004-ben, az uniós csatlakozás évében lép hatályba.

5. A Tanács 1992. július 23-i, a Közösség erdőinek tűz elleni védelméről szóló 2158/92 EGK rendeletének rendelkezései szerint

nagy vagy közepes erdőtüz kockázatú térségekként besorolt területekre vonatkozóan a jelen rendelet alapján javasolt intézkedéseknek meg kell felelniük a tagállamok által a 2158/92 EGK rendelet rendelkezései szerint előterjesztett erdővédelmi terveknek.

Összefoglalónk elkészítésének idején még nem hirdették ki és nem lépett hatályba az új közösségi szabályozás, azt azonban a rendelkezésre álló információk alapján már biztosan tudni lehet, hogy az erdők tüzek elleni védelmét szolgáló terveket a vidékfejlesztési tervek részeként kell majd beterjeszteni.

30. cikk. 1. Az erdőgazdálkodási támogatás egy vagy több intézkedésre vonatkozik az alábbiak közül:

- a 31. cikk szerint nem jogosult földterület erdősítése, feltéve, hogy a telepítés a helyi körülményekhez alkalmazkodik és összeegyeztethető a környezeti viszonyokkal;
- olyan erdőgazdálkodási befektetés, amelynek célja az erdők gazdasági, ökológiai vagy társadalmi értékének jelentős mértékű növelése;
- az erdészeti termékek betakarítási, feldolgozási és értékesítési módszereinek fejlesztését és ésszerűsítését szolgáló befektetés; a fa nyersanyagként történő feldolgozásával kapcsolatos támogatott befektetések az ipari feldolgozást megelőző munkaműveletekre korlátozódnak;

- az erdészeti termékek új felhasználási és értékesítési lehetőségeinek elősegítése;
- erdőtulajdonos társaságok létrehozása, amelyek célja a tagok számára történő segítségnyújtás a fenntartható és hatékony erdőgazdálkodás fejlesztésében;
- természeti katasztrófák és tüzek által károsított erdészeti termelőképesség helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése.

2. A befektetésekre a 7. cikk második albekezdése kivételével az I. és VII. fejezetekben megállapított szabályok vonatkoznak.

Az ebben a cikkben vázolt támogatási jogcímeket több korábbi rendeletből gyűjtötték össze. Megfelelnek a hazai támogatási elveknek, amelyeket a 2003. évre érvényes agrártámogatási és vidékfejlesztési célok támogatásáról szóló 3/2003.(I. 24.) FVM rendeletben olvashatunk

31. cikk. 1. Támogatásban részesül a mezőgazdasági területek erdősítése, amennyiben a telepítés alkalmazkodik a helyi körülményekhez és megfelel a környezeti feltételeknek.

26. cikk. Az erdősítési támogatásra — az 1257/1999 EK rendelet 31. cikke értelmében — jogosult mezőgazdasági földterületet a tagállam határozza meg, és az különösen olyan szántóföldre, füves területre, állandó legelőre és évelő növények termesztésére használt területre terjed ki, amelyeken rendszeres gazdálkodás folyik.

A támogatás a telepítési költségeken túlmeően az alábbiakat tartalmazhatja:

- erdősített területek után a gondozás költségeinek fedezésére, ötéves időszakra járó, hektáronkénti éves juttatás;
- az erdősítésből eredő jövedelemkiesés fedezésére az erdősített területek után

legfeljebb húsz évig járó, hektáronkénti éves juttatás olyan gazdálkodók, illetve azok társulásai számára, akik az erdősítést megelőzően az érintett földterületen gazdálkodtak, vagy bármely más magánjogi személy számára.

27. cikk. (1) Az 1257/1999 EK rendelet 31. cikke (1) bekezdése második albekezdésének második francia bekezdése értelmében „gazdálkodó” az a személy, aki — a tagállamok által meghatározandó részletes ismér-

vek szerint — munkaidejének jelentős részét mezőgazdasági tevékenységre fordítja, és jövedelmének jelentős részét ebből szerzi.

A gazdálkodó számára ez azt jelenti, hogy amennyiben az erdőtelepítést megelőző három éven belül ugyanazon a területen mezőgazdasági termelést folytatott, és ebből bevétele származott, akkor a közös-

ségi szabályozás szerint – az ültetési és az ötéves ápolási költségeken felül – legfeljebb 20 évig kompenzációban részesülhet a kiesett jövedelem pótlására. Ezt az összeget nemzeti sajátosságai alapján a tagállamok állapítják meg, a közösségi rendeletben megadott kereteken belül (lásd 31. cikk (4)).

2. Mezőgazdasági területek állami hatóságok által vállalt erdőszítésében a támogatás csak a telepítés költségeit fedezi.

Ez annyit jelent, hogy például közérdekből – árvíz, erózióvédelem, vagy hófogó-erdősáv létrehozásának céljából – ültetett új erdő esetében az erdőtelepítés költségeihez közösségi társfinanszírozást lehet kapni.

3. Mezőgazdasági területek erdőszítéséért nem adható támogatás

- korai nyugdíjazási támogatásban részesülő gazdálkodóknak;
 - karácsonyfa-nevelő telepek létesítésére.
- Rövid távra termesztett, gyorsan növő fajták esetén erdőszítési támogatás csak a telepítés költségeinek fedezésére adható.

(2) Az 1257/1999 EK rendelet 31. cikk (3) bekezdésének második albekezdése értelmében a „rövid távra termesztett, gyorsan növő fajták” olyan fajtákat jelentenek, amelyeknek rotációs ideje, vagyis az egy adott parcellán két vágás között eltelt idő kevesebb, mint 15 év.

4. Az elmaradt jövedelem fedezésére járó éves közösségi támogatás maximális összegét a melléklet tartalmazza.

Maximális éves összeg az erdőszítés miatt elmaradt jövedelem pótlására:

- gazdálkodók vagy azok társulásai számára 725 euró hektáronként;
- minden más magánszemély számára 185 euró hektáronként.

32. cikk. 1. Az alábbi tevékenységek érdekében az azokhoz kapcsolódó intézkedésekre a kedvezményezettek kifizetésben részesül-

nek, amennyiben az intézkedések az adott erdők védelmi és ökológiai értékeit fenntartható módon biztosítják, és a végrehajtandó intézkedéseket, illetve azok költségeit szerződésben rögzítették:

28. cikk. (1) Az 1257/1999 EK rendelet 32. cikkében foglalt támogatás nem adható azokra a területekre, amelyekre az említett rendelet 31. cikke keretében már adtak támogatást.

- közérdekű védelmi és ökológiai szerepet betöltő erdők ökológiai stabilitásának megőrzése és javítása, amennyiben az ilyen erdők fenntartására és fejlesztésére vonatkozó intézkedések költségei meghaladják az erdészetből származó jövedelmet;
- tűzgakák mezőgazdasági intézkedések révén történő fenntartása.

(2) A tűzvédelmi pásztáknak – az 1257/1999 EK rendelet 32. cikke (1) bekezdésének második francia bekezdése szerint – mezőgazdasági intézkedésekkel történő karbantartására juttatott kifizetéseket nem lehet megadni azokra a területekre, amelyek agrárkörnyezeti támogatásban is részesülnek.

Ezeknek a kifizetéseknek meg kell felelniük a termelés – közös piacszervezéseken alapuló – bármilyen megszorításának, vagy közösségi támogatás bármilyen korlátozásának, és figyelembe kell venniük az említett

közös piaci szervezetek keretein belül tett kifizetéseket.

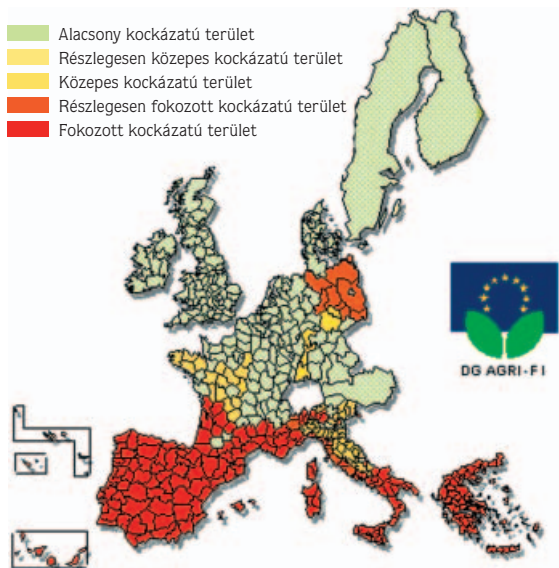
2. A kifizetéseket a mellékletben rögzített minimális és maximális értékek között határozzák meg a végrehajtott intézkedések tényleges költségei alapján, a szerződésben korábban előírtak szerint:

- minimális kifizetés 40 euró hektáronként;
- maximális kifizetés 120 euró hektáronként.

A vidékfejlesztés összetettségére tekintettel a rendelet 33. cikkében szerepelnek – „a vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlődésének elősegítése” címmel – a vidéki tevékenységekkel kapcsolatos olyan intézkedések, amelyek az itt felsorolt más intézkedések hatálya alá nem tartoznak. Ezek közé tartozik a következő jogcím is: a környezet védelme a mezőgazdasággal, az erdészettel, a tájkép megóvásával, valamint az állatjóléttel kapcsolatosan.

Mindenképpen fontos kiemelni, hogy az erdészeti támogatásoknak nem célja a gazdaságilag életképtelen tevékenységek fenntartása, sokkal inkább az, hogy olyan gazdálkodási egységek jöjjenek létre, illetve fejlődjenek tovább, amelyek gazdaságilag életképesek, és az ott dolgozók számára megfelelő jövedelmet biztosítanak.

A Német Szövetségi Köztársaság egyesítése során a kelet-németországi régió erdőgazdálkodása sok hasonlóságot mutatott a mai

1. ábra. Erdőtűz kockázatának mértéke Európa különböző térségeiben
Forrás: Európai Bizottság Mezőgazdasági Főigazgatósága

magyar erdőgazdálkodással. Ezért érdemes áttekinteni, hogy például Thüringiában melyek voltak az unió által is „szívesen” támogatott tevékenységek.

Ilyen például az útépítés, amely normatív támogatásban részesül. A támogatás mértéke a normatív összeg 75 százalékát teszi ki. Az itt épített utak egyszerre több magántulajdonos és a helyi önkormányzat területét is érintik. Ilyenkor lehetőség van arra, hogy a pályázatot a fő kivitelező – ez általában a helyi önkormányzat – nyújtsa be, maga mögött tudva az érintett gazdálkodók jóváhagyását és gazdasági közreműködését.

Közösségi támogatásban részesültek továbbá a következő tevékenységek:

- erdőtelepítések;
- magánerdők strukturális átalakítása a nagyobb, életképesebb gazdálkodási méret kialakítása érdekében;
- korábbi gazdálkodásból származó károk enyhítése;
- vadkerítés, ápolás, határkijelölés;
- talajvédelmi és erdőkárok enyhítése, például tölgypusztulás, teljes körű kártérítés;
- erdőtulajdonosok önszervező egyesületeinek és társulásainak megalakulása;
- tanácsadás, iroda-felszerelés.

Az EU vezető szakértői többször felhívták a figyelmet arra, hogy a Közösség a vidékfejlesztésben az integrált megközelítést támogatja: azaz amikor a többféle tevékenységet űző emberek, csoportok fognak össze, dolgoznak ki programokat. Ezért hangsúlyozták például az erdei-mezei utak építésének fontosságát, mivel azok nemcsak a termelést szolgálják, hanem védelmi szerepük is van, emellett hozzájárulnak a vidéki térségek jobb hozzáférhetőségéhez és a turizmus fejlődéséhez.

1.2. Erdők tűz elleni védelme

Bár hazánkban viszonylag kevés az erdőtűz, kártétele nem lebecsülhető. Az utóbbi évtizedek aszályos éveiben megnőtt az erdőtűz száma, így fontosabb védekezni ellenük.

A Közös Agrárpolitika átalakítását szolgáló rendeletek közé sorolható a *2158/92 EGK rendelet*, amely az erdőtűz elleni intézkedések összehangolását, finanszírozhatóságát célozta, különös tekintettel az erdőtűz által veszélyeztetett területekre. A rendelet alapján az Európai Unió erdeit tűzveszélyeségi kategóriákba osztották be:

- *Erősen veszélyeztetett területek* azok, amelyeken az állandó, vagy ciklikusan visszatérő erdei tűzveszély komoly fenyegetést jelent az ökológiai egyensúlyra, az emberek és az anyagi javak biztonságára, vagy a tűz a mezőgazdasági, esetleg az

erdőterületek elparlagosodását és terméketlenné válását idézi elő. Ide tartoznak Portugália, Spanyolország, Franciaország, Olaszország és Görögország bizonyos területei. (Magyarország jelezte igényét – mint technikai kiigazítási igényt, azaz a közösségi rendelet módosítását kértük –, hogy a csatlakozást követően egyes hazai területeket soroljanak ebbe a kategóriába.)

- *Közepesen veszélyeztetettnek* minősíthetők azok a területek, ahol az erdei tűzveszély nem állandó vagy nem ciklikusan visszatérő, de komoly mértékben fenyegeti az erdei ökoszisztémákat.
- A közösség más területei *gyengén veszélyeztetettnek* minősítendők. (1. ábra)

Az erdők tűz elleni védelmét szolgáló erőfeszítések az erősen és közepesen veszélyeztetett kategóriába sorolt régiókra koncentrálnak. A tagországoknak az erősen és közepesen veszélyeztetettnek minősített területekre vonatkozó *tűzvédelmi terveiket* – beleértve a megelőzési rendszer leírását, a keletkezett tüzek számbavételét, a tűz okozta helyzet elemzését és az alkalmazott technikák, partnerek ismertetését – meg kell küldeniük a Bizottság részére. Ennek köszönhetően egyre hatékonyabbá válhatnak a megelőző intézkedések, illetve sikereiből a keletkezett tüzek elfojtása.

Részletesen szabályozott keretek között lehetőség van közösségi támogatás elnyerésére.

sére a *tüzek megelőzését* célzó intézkedésekhez, amelyekbe beletartoznak a tájékoztató programok éppúgy, mint a tanulmányok készítése, a munkások képzése. Ugyancsak támogatható a megelőző óvintézkedések

végzése az erdőben: utak, ösvények, tűzvédelmi pásztták kialakítása és fenntartása, e célt szolgáló berendezések – például automata eszközök – felállítása és működtetése, valamint a kárenyhítési munkálatok költségei. Természetesen mindent az előírt formában, tervben kell betervezni, hiszen csak a tervezett keretek között végrehajtott intézkedések költségeihez van mód hozzájárulni.

A *hozzájárulás mértéke* függ a terület tűzveszélyességi kategóriájától. Az erősen veszélyeztetett területeken a közösségi támogatás nem lehet több a költségek 50 százalékánál, a közepesen veszélyeztetett régiókban pedig azok 30 százalékánál. Ezenkívül a koordinációs munkákra, illetve az információs rendszerhez is kapható hasonló támogatás: az alacsony veszélyeztetettségű területeken a hozzájárulás mértéke 15 százalék lehet.

Az erősen veszélyeztetett régiókban a terveknek az előző öt év tüzeseiről szóló jelentéssel kell kiegészülniük. A tervek részletes tartalmát, illetve a tartalom módosulását a 2158/92 EKG rendelet, illetve az annak részletes szabályait rögzítő 1727/99 EK rendelet közli.

A 2158/92 EKG rendelet 5. cikke ugyancsak előírja egy erdőtüzekkel kapcsolatos *információs rendszer* felállítását. Erre 1994-ben külön rendeletet fogadott el a Bizottság: ez a *804/94 EK rendelet* az erdőtüzek információs rendszerének felállításáról és a közös minimális adatbázis létrehozásáról.

Az erdők tűz elleni védelmét szabályozó, az előbbieken ismertetett rendeletek hatálya – többszöri módosítás után – 2002. december végén lejárt. Az eredeti tervek szerint már el kellett volna készülnie az új szabályozásnak, ez azonban késik.

A Bizottságon belüli munkamegosztás átalakítását követően az erdők védelmével kapcsolatos tevékenység a Mezőgazdasági Főigazgatóságról átkerült a *Környezetvédelmi Főigazgatóságra* (DG Environment), hasonlóan az erdők légszennyezés, illetve tüzek elleni védelmével összefüggő új szabályozás megalkotása is e főigazgatóság feladata lett.

2002 nyarán javaslat készült egy európai parlamenti és tanácsi rendeletrre, amely a közösségi erdők és környezeti kölcsönhatásaik monitoringjának biztosítását célozná. Címe: *Erdők a középpontban* (Forest Focus - COM(2002) 404 final). A tervezet a 2003–2008 közötti hat évre szól, így a munkálatokban már a tagjelölt államok is részt vehetnek. Bár átalakításán még dolgozik – egyebek között – az Állandó Erdészeti Bizottság, a Környezetvédelmi Bizottság, valamint a tanácsi munkacsoport, az alapváltozatban

foglaltak alapján mód nyílik egyes intézkedések 50 százalékos társfinanszírozására (évente 13 millió euró értékben).

A tervezet *négy pilléren* nyugszik:

- a légszennyezés hatásainak monitoring-rendszere;
- az erdőtűz-monitoring;
- az erdei ökoszisztémák monitoringjának javítása;
- új monitoring – biodiverzitás, talaj, klímaváltozás, szénmegkötés.

A Közös Agrárpolitika ugyancsak újabb átalakítás alatt áll. A *Mid-term Review* során jogszabályok módosítását készítik elő. A vidékfejlesztéssel és az erdők tűz elleni védelmével kapcsolatban elmondható, hogy – az eddigi fejlődési irányoknak megfelelően – az erdők tűz elleni védelmét szolgáló terveket a vidékfejlesztési tervek részeként kell majd betervezni.

IV. Az erdőgazdálkodással kapcsolatos magyar jogszabályok harmonizáltsága

1. Erdészeti intézkedések a mezőgazdaságban [erdőtelepítés]

Hazánkban az erdészeti támogatásokat az agrártámogatások részeként dolgozzák ki és hirdetik ki. Az erdőtelepítés hagyományosan fontos Magyarországon. A múlt évszázadban hétszázezer hektár új erdőt telepítettek. Az utóbbi években az erdőtelepítések mértéke elérte az évi 15 ezer hektárt. Az érintett területek hozzávetőleg 80 százaléka minősül az uniós beosztás szerint mezőgazdasági területnek, és a telepítések több mint 95 százalékát magánföldtulajdonon, pályázati úton – azaz EU-konform módon – hajtották végre.

A jelenlegi támogatási rendszer nem tesz különbséget az állami erdőgazdálkodók és a magángazdálkodók között. Ezen változtatni szükséges, ugyanis az állami erdőgazdálkodó csak jelentős korlátozással kaphat támogatást: a Község csak az új erdő telepítési költségeihez járul hozzá, de az ápoláshoz, a korábbi mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel elvesztésének kompenzációjához már nem.

A *Nemzeti Vidékfejlesztési Terv* (NVT) megalkotása folyamatban van, és a közössé-

gi támogatások eléréséhez elengedhetetlen *Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIGER)* kiépítése is elkezdődött. Ezekkel összhangban dolgozták ki azt a támogatási jogcímet, amely a mezőgazdasági területen történő erdőtelepítésekre vonatkozik. A részletes és „EU-kompatibilis” szabályozást a 2004–2006 közötti időszakra az NVT tartalmazza majd.

2. Erdészeti statisztika

Az Európai Unióban az erdészeti statisztika, pontosabban az erdészeti információs rendszer kiépítésére és harmonizálására 2002 márciusában elindult a 0102.04 számú PHARE-program. A twinning, azaz ikerprogram keretében német és osztrák szakértők segítségével fejlesztenek ki egy, az uniós igényeket is kielégítő informatikai rendszert, amely hozzájárul ahhoz, hogy rendelkezésre álljanak a közösségi támogatások igénybeviteléhez szükséges, valamint a Község által megkívánt más információk.

A vidékfejlesztésen belül egyre nagyobb szerepet kapnak az erdészeti programok, intézkedések. Az is egyre fontosabb, hogy a tagállamok megbízható adatokat szolgál-

tassanak a vidékfejlesztés – és egyben az erdészet – valós súlyáról a tagállam, illetve a Közösség gazdaságában. Mivel az erdei sétautak, kilátók és vasutak is számottevően hozzájárulnak a turizmus fejlődéséhez és bevételeihez, szinte bizonyos, hogy sem a jelenlegi, sem az új tagországok számára nem lesz egyszerű feladat megvalósítani a 2003-ban kezdődött statisztikai munkaprogramot.

3. A strukturális intézkedések erdészeti vonatkozásai

A nem mezőgazdasági művelésre használt, például több éve parlagon álló területek erdősítése a már említett agrár- és vidékfejlesztési operatív program (AVOP) és egyben a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) része, és a Strukturális Alapokból, azon belül is az EMOGA Orientációs Részlegéből támogatható.

Az előzőekben ismertetett „mezőgazdasági területek erdősítése” jogcímhez viszonyítva a legnagyobb különbség abban mutatkozik, hogy ebben az esetben nem jár az erdőtelepítőnek a legfeljebb húsz éven át adható kompenzáció, mivel előzőleg nem volt olyan bevétele, amely erre alapot adna.

A többi erdészeti támogatásra – az erdőtűzek, illetve a természeti katasztrófák megelőzése és az abból fakadó kár helyreállítás

kivételével – csak a magán-erdőgazdálkodók és azok társulásai jogosultak (valamint az erdőtulajdonnal bíró önkormányzatok, de az önkormányzati tulajdonban lévő erdők aránya Magyarországon csupán 0,7 százalék), a korábban ismertetett 1257/99 EK rendelet 30. cikke alapján közösségi társfinanszírozás formájában.

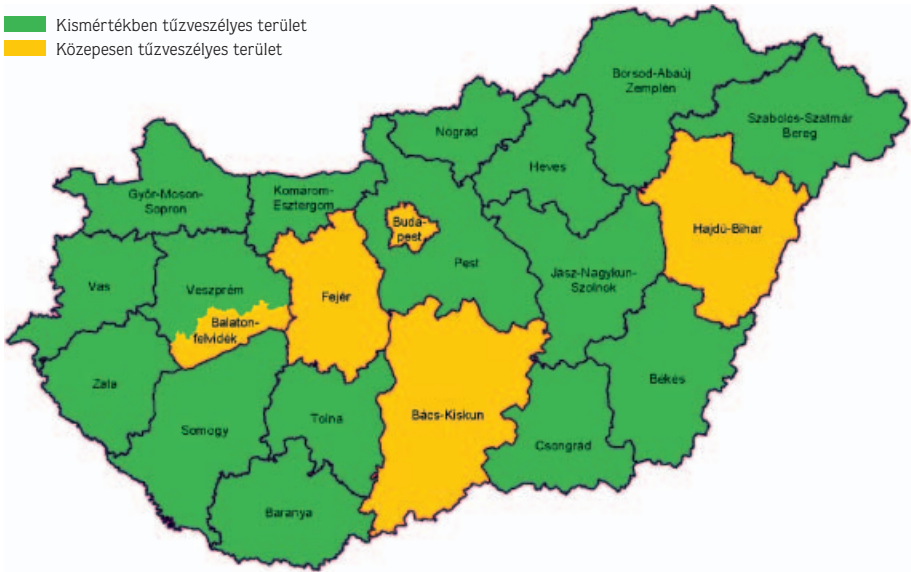
A jelenlegi erdészeti támogatások fennmaradnak, ám tudni kell, hogy csak a magántulajdonban álló erdőterületek jogosultak közösségi társfinanszírozásra. Tekintettel arra, hogy az erdészeti támogatások nem sértik a piaci versenyt, a csatlakozás után is fenntarthatók, akár tisztán nemzeti forrásból is, de ezeket előre be kell jelenteni a Bizottságnak, azaz „notifikáltatni” kell. Nem kell tehát attól félni, hogy a sokak számára kedves erdei vasutak – amelyek legnagyobb része állami tulajdonban van – nem kapnak majd támogatást.

Fontos kiemelni, hogy a közösségi gyakorlat szerint támogatják az úgynevezett *családi méretű fafeldolgozást*: ennek keretében nem a nagy fűrészüzemek, hanem a vidékfejlesztési koncepcióba beilleszthető kisvállalkozások kaphatnak támogatást.

Hasonlóan támogatásban részesülhetnek az olyan kezdeményezések is, amikor a mezőgazdasági és a fafeldolgozási maradékot, vagy a gyengébb minőségű faanyagot úgynevezett *kisközösségi fűtőműben* hasznosítják,

- Kismértékben tűzveszélyes terület
- Közepesen tűzveszélyes terület

2. ábra. Magyarország megyéi erdőterületeik tűzveszélyességi besorolása alapján
Készítette: Állami Erdészeti Szolgálat Térképészeti Osztálya, Budapest, 2002.

és ezzel fűtik a község hivatalait, óvodáját, iskoláját stb. A korszerű fűtőberendezésekben környezetbarát módon égethető el a faanyag. A folyamat során csak annyi széndioxid kerül vissza a légkörbe, amennyit az előző években az erdő megkötött, így ez a módszer nem járul hozzá a klímaváltozás fokozódásához.

Az Európai Unió 2010-ig a kétszeresére kívánja emelni a *megújítható energia* és *nyersanyag felhasználását*, és ebben a fának is fontos szerepe van. Ehhez kapcsolódik egy másik, nem erdészeti támogatási lehe-

tőség: ez a fűfélékből, illetve fás szárú növényekből álló, energiatermelést szolgáló ültetvényekre adható.

A *természeti értékek védelmével* kapcsolatban napjainkban egyre többet lehet hallani a Natura 2000 hálózatról. A természeti értékeket megőrizni hivatott területeken a gazdálkodás bizonyos korlátozással jár a gazdálkodó „sérélmére”, az európai szabályozás alakítása során ezen igyekeznek enyhíteni. A rendelet 30. cikke alapján mód nyílik arra, hogy a korlátozás elsenvedői kárpótolásban részesüljenek.

4. Az erdők tűz elleni védelme

Magyarországon az erdőről és az erdő védelméről kiadott 1996 évi LIV. törvény és a végrehajtásáról szóló 29/1997. FM rendelet, valamint a jogharmonizációs munka részeként a Belügyminisztérium és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium együttműködésében kidolgozott, a 7/2001. (IV. 27.) BM rendelettel módosított 12/1997. (II. 26.) BM rendelet az erdők tűz elleni védelméről szabályozza az erdei tüzekkel kapcsolatos kérdéseket.

Jogharmonizációs szempontból Magyarország eleget tett kötelezettségeinek, most a gyakorlati megvalósításon van a sor. Ennek részeként megtörtént a hazai erdőterületek tűzveszélyeztetettség szempontjából való besorolása, ezt majd – a közösségi szabályozásnak megfelelően – a vidékfejlesztési terv részeként kell betervezni az Európai Uniónak. Ugyancsak a vidékfejlesztési programok közé épülnek be az erdők tüzek elleni védelmét szolgáló programok: közösségi társfinanszírozásra a közepes és a magas veszélyeztetettségű területeken van mód. (2. ábra.)

A már említett erdészeti információs fejlesztés része az erdőtüzek információs rendszerének hazai kiépítése, amely az információs szolgálaton kívül a támogatások eléréséhez is szükséges.

5. Az erdők légszennyezés elleni védelme

E területre vonatkozóan lényegi jogharmonizációs kötelezettségünk nincs, a rendeletben foglalt tevékenységet az Állami Erdészeti Szolgálat európai színvonalon végzi, már több mint egy évtizede. Tekintettel arra, hogy a rendeletet többször módosították, illetve most is változás alatt van, a Forest Focus rendelet megjelenése után várható az erdőtvény végrehajtási rendeletét érintő módosítás.

6. Erdészeti termékek feldolgozása és kereskedelme

Az eredeti, önálló közösségi rendeletet beépítették a vidékfejlesztési rendeletbe, e területen nincs szükség további harmonizációra, esetleges átmeneti időszakra. A hazai erdészeti termékek előtt a csatlakozás pillanatában megnyílik a teljes európai piac, ahol a jó minőségű *keményfa termékek* sikerrel vehetik fel a versenyt. Napjainkban is szállítunk az Európai Unióba például tölgyfahordót, illetve akácból készült tartós termékeket. Magyarország erőssége, hogy igen magas, 85 százalékos a lombos fafajok aránya, ezen belül a keményfát adó fafajoké, amelyek ugyan nehezen megmunkálhatók, de keresettek.

7. Erdészeti szaporítóanyag

A hazai jogszabály harmonizáltnak tekinthető, azonban a közösségi szabályozás változásával összhangban kisebb kiigazítások várhatók.

8. Kéregben lévő faanyag osztályozása

Az erdőtörvény végrehajtási rendeletét módosították – 6/2002 (I. 15.) számon –, ezzel a jogszabály megfelel az uniós elvárásoknak. A közösségi szabályozás alkalmazása nem jelent különösebb problémát, mivel a fakereskedelem teljesen liberalizált, és a szállítmányokat a vevő igényei alapján alakítják ki. Ez az osztályozás az Európai Unió által is elfogadott.

9. Állandó erdészeti tanács

Az erre vonatkozó rendelet csak tudomásul veendő, azonban a társulási szerződés aláírásától kezdve a magyar részvétel is biztosított a tanácsban, a csatlakozásig megfigyelői, véleményformálói szerepben, azután szavazati joggal rendelkező tagországgént.

Az Európai Unióban több, az erdészettel foglalkozó munkacsoport, bizottság tevékenykedik. Ezekben lehetőség nyílik a magyar érdekek képviseletére, vagyis nem

csak szemlélői, hanem alakítói is leszünk az unió erdészeti politikáinak.

Itt kell szólni egy érdekes témáról, a *trópusi erdők védelméről*. Az uniós csatlakozással Magyarországhoz is közelebb kerül ez a kérdés: tagországgént nagyobb lesz a felelősségünk abban, hogy megőrizzük a Föld igen fontos természeti értékét, a trópusi erdőseket. Ezzel kapcsolatban várhatóan 2003 végén születik meg az újabb közösségi állásfoglalás, amelynek kialakításában már az új tagországek is részt vesznek.

V. Javaslatok a felkészülésre

A tagsággal kapcsolatos felkészülés során több feladatot is meg kell oldani. Az erdészeti informatikai PHARE-projekt keretében az *informatikai háttér* döntő részét kialakítjuk. Ez elsősorban az erdészeti igazgatás speciális szakmai programjait és informatikai területét érinti, de a szorosan vett csatlakozási feladatok informatikai háttéréhez is támogatást ad.

A közösségi támogatásokhoz szigorú feltételek mellett lehet hozzájutni. A Strukturális Alapokból származók fogadásához az érintett szervezeteket *akkreditálni*, azaz „elismeretni” kell. Az erdészeti támogatások döntő hányada az EMOGA Orientációs Részlegéből kaphat társfinanszírozást, így az Állami Erdészeti Szolgálatot (ÁESZ) is akkreditálni kell, mint a közösségi támogatások közreműködő szervezetét. Ez a folyamat most kezdődik el, és várhatóan befejeződik a csatlakozásig.

A mezőgazdasági területeken való *erdőtelepítés* az EMOGA Garancia Részlegéből támogatható, betartva a szigorú eljárásrendet. Az ugyancsak a Garancia Részleghez tartozó *Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer* kiépítése folyamatban van, ennek keretében kell kialakítani a megfelelő részlegeket, átszervezni az ÁESZ szervezetét. Mindez azt jelenti, hogy a csatlakozás után várhatóan továbbra is az Állami Erdészeti Szolgálat tíz igazgatóságának egyike nyújt majd segítséget a támogatásokkal kapcsolatban.

A felkészüléshez hasznos lehet a még kidolgozás alatt álló *Nemzeti Erdőstratégia és Erdőprogram*. A 2002. szeptember 11-én társadalmi vitára bocsátott vitaanyag nagy része elérhető az interneten. A rendszeresen megrendezett régiós tanácskozásokon is rendre szóba kerülnek az uniós csatlakozással összefüggő kérdések.

VI. További információforrások

Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja

<http://europa.eu.int/eur.lex/>

Mezőgazdasági Főigazgatóság

(DG Agriculture)

http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/fore/index_en.htm

Környezetvédelmi Főigazgatóság

(DG Environment)

http://europa.eu.int/comm/environment/index_en.htm

<http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm>

Vállalkozási Főigazgatóság (DG Enterprises)

http://europa.eu.int/comm/dgs/enterprise/index_en.htm

http://europa.eu.int/comm/enterprise/forest_based/index_en.html

Regionális Politikák Főigazgatósága

(DG Regional Policy)

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

Fejlesztési Főigazgatóság (DG Development)

http://europa.eu.int/comm/development/index_en.htm

EUROSTAT

(az Európai Unió statisztikai hivatala)

<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Hazai honlapok

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

<http://www.fvm.hu>

<http://www.fvm.hu/euint/euint.html>

EU-Info Közhasznú Információs Szolgálat

<http://www.eu-info.hu>

Nemzeti Erdőprogram Programiroda

http://quercus.emk.nyme.hu/NFP_Hungary/

Országos Erdészeti Egyesület

1027 Budapest, Fő utca 68.

Telefon: 201-6293

Fax: 212-7518

Postacím: 1371 Budapest 5. Pf.: 433

E-mail: oee@mtesz.hu

Internet: www.oee.hu

Fagazdasági Országos Szakmai Szövetség (FAGOSZ)

1012 Budapest, Kuny Domokos utca 13–15.

Telefon: 355-6539

Fax: 202-6449

E-mail: info@fagosz.hu
Internet: www.fagosz.hu

*Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók
Országos Szövetsége (MEGOSZ)*
1021 Budapest, Budakeszi út 91.
Telefon: 391-4290
Fax: 391-4299
E-mail: megosz@mail.datanet.hu

Erdőgazda (a MAGOSZ lapja)
<http://www.pointernet.pds.hu/ujsagok/erdogazda/>

Állami Erdészeti Szolgálat (ÁESZ)
1054 Budapest, Széchenyi u. 14.
Postacím: 1355 Budapest, Pf.: 10.
Telefon: 374-3200
E-mail: aesz@aesz.hu
Internet: www.aesz.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat Térségfejlesztési
és Zöldövezet Tervező Iroda*
8230 Balatonfüred, Erdész köz 2.
Telefon: 87/581-170
Fax: 87/343-025
E-mail: aesz_zti@sednet.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat
Budapesti Igazgatósága*
1355 Budapest, Pf.: 18.
Telefon: 374-3400

Fax: 374-3402
E-mail: aeszbpig@aeszbpig.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat
Egri Igazgatósága*
3301 Eger, Klapka u. 1/B (Pf.): 41
Telefon: 36/510-570
Fax: 36/510-597
E-mail: aeszeger@enternet.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat
Szombathelyi Igazgatósága*
9701 Szombathely, Pf.: 24.
Telefon: 94/512-980; 94/512-990
Fax: 94/320-053
E-mail: aeszhibig@elender.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat
Miskolci Igazgatósága*
3510 Miskolc, Pf.: 579.
Telefon: 46/531-020; 46/531-030
Fax: 46/531-039
E-mail: aeszmg09@axelero.hu

*Állami Erdészeti Szolgálat
Zalaegerszegi Igazgatóság*
8901 Zalaegerszeg, Zrínyi út 36. Pf.: 60.
Telefon: 92/549-670
Fax: 92/314-496
E-mail: aeszzege@mail.matav.hu

Állami Erdészeti Szolgálat
Kaposvári Igazgatóság
7401 Kaposvár, Pf.: 149.
Telefon: 82/529-200
Fax: 82/314-501
E-mail: aesz_kap@mail.matav.hu

Állami Erdészeti Szolgálat
Veszprémi Igazgatósága
8201 Veszprém, Pf.: 122
Telefon: 88/576-000
Fax: 88/576-002
E-mail: aeszvesz@sednet.hu

Állami Erdészeti Szolgálat
Pécsi Igazgatósága
7601 Pécs, Pf.: 274.

Telefon: 72/522-040
Fax: 72/522-041
E-mail: aeszpecs@mail.matav.hu

Állami Erdészeti Szolgálat
Debreceni Igazgatóság
4001 Debrecen, Pf.: 9.
Telefon: 52/521-020
Fax: 52/521-019
E-mail: aeszdebr@axelero.hu

Állami Erdészeti Szolgálat
Kecskeméti Igazgatósága
6001 Kecskemét, Pf.: 130.
Telefon: 76/501-700
Fax: 76/321-951
E-mail: keer@microsystem.hu

Melléklet

Az erdészeti honlapon¹ olvasható legfontosabb közösségi joganyagok

- A Bizottság 445/2002 EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1257/1999 EK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról.
- Az Európai Parlament állásfoglalása a Bizottságnak az EU erdőre alapozott és ahhoz kapcsolódó iparágai versenyképességének helyzetéről szóló közleményéről (COM (1999) 457-C5-306/2000/2159 (COS)).
- Erdők és a fejlődés: az EK megközelítése (COM (1999) 554 végleges).
- A Tanács 1998. december 15-i állásfoglalása az Európai Unió erdészeti stratégiájáról (1999/C 56/01).
- A Bizottság COM (1999) 457 záróközleménye a Tanács, az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére az EU erdőre alapozott és ahhoz kapcsolódó iparágai versenyképességének helyzetéről.
- A Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az Európai Unió erdészeti stratégiájáról (2000/C 51/23).
- A Régiók Bizottságának véleménye a Bizottságnak az Európai Unió erdészeti stratégiájáról a Tanács, az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság, valamint a Régiók Bizottsága részére kiadott közleményéről (2000/C 57/16).
- A Tanács 1257/1999 EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint bizonyos rendeletek módosításáról és hatályon kívül helyezéséről.
- A Bizottság 1750/1999 EK rendelete a vidékfejlesztési célra az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapból (EMOGA) nyújtott támogatásról szóló 1257/1999 EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályokról.
- A Tanács 2158/92 EKG rendelete a Közösség erdeinek tűzvédelméről, egységes szerkezetben a 308/97-es rendelettel.
- A Bizottság 804/94 EK rendelete a 2158/92 EKG tanácsi rendeletnek az erdőtűz információs rendszerekre történő alkalmazásának bizonyos részletes szabályairól.
- A Bizottság 1727/99 EK rendelete a Közösség erdőinek tűz elleni védelméről szóló 2158/92 EKG tanácsi rendelet alkalmazásához egyes részletes szabályok megállapításáról.

- A Tanács 1615/89 EGK rendelete az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs Rendszer (EFICS) létrehozásáról
- A Tanács 1100/98 EK rendelete az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs Rendszer (EFICS) létrehozásáról szóló 1615/89 EGK rendelet módosításáról.
- A Bizottság 1999. június 23-i határozata, amely az 1999–2002 időszakra elfogadja az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs rendszert létrehozó munkaprogramot.
- A Tanács 400/94 EK rendelete az Európai Erdészeti Információs és Kommunikációs Rendszer (EFICS) létrehozásáról szóló 1615/89 EGK tanácsi rendelet kiegészítéséről.
- A Tanács 3528/86 EGK rendelete a Közösség erdőinek légköri szennyezéssel szembeni védelméről.
- A Bizottság 2278/1999 EK rendelete a Közösségben található erdők légköri szennyezés elleni védelméről szóló 3528/86 EGK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó egyes részletes szabályok megállapításáról.
- A Tanács 2157/92 EGK rendelete a Közösség erdőinek légköri szennyezéssel szembeni védelméről szóló 3528/86 EGK rendelet módosításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2494/2000 EK rendelete a trópusi erdők és egyéb, fejlődő országokban lévő erdők megőrzését és fenntartható kezelését elősegítő intézkedésekről.

**A „Mezőgazdaság”
témakörben eddig megjelent
Európai Füzetek:**

Dr. Bene László – Dr. Németh Lajos

Csatlakozás az Európai Unió
zöldség-gyümölcs ágazatához

•

Ertseyné Dr. Peregi Katalin – Dr. Bach István

A vetőmag és szaporítóanyag
termesztésének és használatának feltételei

•

Somogyi Zoltán

A csatlakozási tárgyalások agrárfejezete

•

Kalmár Károly – Szabó Lajos

Az uniós csatlakozás és a növényegészségügy

•

Dr. Mikulás Ildikó – Dr. Bene László

Szőlő és bor az Európai Unióban

•

Dr. Tar Ferenc

A hátrányos helyzetű és
környezetileg korlátozott térségek

A magyar erdőgazdálkodásnak nagy és kiváló hagyományai vannak. Kitűnő szakembereink minden időben gondoskodtak arról, hogy hazánk ne legyen fában szegény ország. Jellemző, hogy a második világháború óta eltelt időben fél millió hektárral gyarapodtak erdeink. S hogy milyen színvonalú a magyar erdőgazdálkodás, azt mutatja, hogy 1987 óta megfelelünk a légszennyezés elleni védelem európai követelményeinek erdeinket illetően. Az 1990 óta tartott, különböző európai erdőügyi konferenciákon született 12 határozatot – amely lényegében az Európai Unió erdészeti stratégiáját testesíti meg – az 1996-os magyar erdőtörvénybe beépítették. Ez azt jelenti, hogy Magyarország tulajdonképpen már hosszabb ideje készen áll a csatlakozásra. Annál is inkább, mivel az uniónak nincs olyan összefüggő erdészeti politikája, amilyen például az agrárpolitika. Ez persze nem jelenti azt, hogy a Közösség nem figyel minden olyan jelenséget, amely átlép a határokon. Márpedig az erdők nem nagyon ismerik az államhatár fogalmát.

Szedlák Tamás

főtanácsos, EU-szakértő
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési
Minisztérium Erdészeti Hivatala

Dr. Varga László

vezető tanácsos
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési
Minisztérium Erdészeti Hivatala